

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahankeräyslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahankeräyslain muuttamisesta (HE 264/2016 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- sivistysvaliokunta SiVL 1/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylitarkastaja Sini Lahdenperä, sisäministeriö
- hallitusneuvos Immo Aakkula, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ryhmäpäällikkö Henna Salmi, Poliisihallitus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Helsingin yliopisto
- Itä-Suomen yliopisto
- Laurea-ammattikorkeakoulu
- Kansallisgalleria

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rahankeräyslakia. Voimassa olevan lain mukaan Kansallisgallerialla ja yliopistoilla on oikeus toimeenpanna luvanvaraisesti rahankeräyksiä toimintansa pääomittamista varten vuosina 2014—2017. Kansallisgallerian ja yliopistojen pääomittamista varten toimeenpantavien rahankeräysten jatkuvuuden turvaamiseksi rahankeräyslain uudistamistyön ajaksi ehdotetaan, että Kansallisgallerian ja yliopistojen pääomittamista varten toimeenpantaville rahankeräyksille asetettua määräaikaä jatketaan vuoden 2019 loppuun. Lisäksi ehdotetaan, että ammattikorkeakouluille säädetään yliopistoja vastaava oikeus toimeenpanna rahankeräyksiä sen lakisääteisistä tehtävistä huolehtimiseen sekä vuosina 2017—2019 ammattikorke-

Valiokunnan mietintö HaVM 1/2017 vp

koulun pääomittamiseksi. Poliisihallitus antaisi rahankeräyslupan ammattikorkeakoulun ja Kansallisgallerian toimeenpanemaan rahankeräykseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Kansallisgallerian ja yliopistojen rahankeräysoikeuden määrääjän jatkaminen

Rahankeräyslain (255/2006) tarkoituksena on mahdollistaa yleishyödyllisen toiminnan rahoittamiseksi järjestettävät rahankeräykset ja estää epärehellinen toiminta rahankeräyksen yhteydessä. Rahankeräys saadaan toimeenpanna vain viranomaisen antamalla luvalla. Kansallisgallerialla ja yliopistoilla on voimassa olevan rahankeräyslain mukaan oikeus toimeenpanna luvanvaraisesti rahankeräyksiä toimintansa pääomittamista varten vuosina 2014—2017.

Rahankeräyslakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että Kansallisgallerian ja yliopistojen pääomittamista varten toimeenpantaville rahankeräyksille asetettua määräaikaa jatketaan vuoden 2019 loppuun. Esitetyllä muutoksella turvataan näiden rahankeräysten jatkuvuus käynnissä olevan rahankeräyslain uudistamistyön ajaksi, mikä on ollut säännöksen alkuperäinen tarkoituskin. Valiokunta pitää määrääjän jatkamista tarkoituksenmukaisena. Ehdotettu muutos parantaa Kansallisgallerian ja yliopistojen varainkeräystoimintojen pitkäjänteisyyttä ja keräystoiminnan vaikuttavuutta.

Yliopistot ovat keränneet valtion vastinrahaan oikeuttavaa uutta pääomaa niin sanotuilla vastinrahakeräyksillä vuodesta 2008 alkaen yhteensä noin 400 miljoonaa euroa. Valtion vastinraha on vastaavana aikana ollut yhteensä 981 miljoonaa euroa. Kansallisgalleriaa valtio on puolestaan sitoutunut pääomittamaan vastinrahaosuudella enintään 20 miljoonalla eurolla. Pääoman tuotolla on tarkoitus tukea Kansallisgallerian toimintaa sen toimintastrategian mukaisiin kohteisiin.

Ammattikorkeakoulujen rahankeräysoikeus

Yliopistoille säädettiin vuonna 2014 oikeus toimeenpanna rahankeräyksiä varojen hankkimiseksi toimintansa tukemiseen (HaVM 13/2014 vp — HE 6/2014 vp). Nyt myös ammattikorkeakouluille ehdotetaan säädettäväksi vastaava oikeus rahankeräyksiin niiden lakisääteisistä tehtävistä huolehtimiseen sekä vuosina 2017—2019 ammattikorkeakoulun pääomittamiseksi.

Ammattikorkeakoulut muodostavat yhdessä yliopistojen kanssa Suomen korkeakoululaitoksen. Valiokunta toteaa, että ammattikorkeakouluilla on samankaltainen tarve vahvistaa toimintaedellytyksiään keräämällä pysyviä, toimintaa vakauttavia ja ennakoitavuutta parantavia pääomia taaseeseen kuin yliopistoilla. Ammattikorkeakoulujen rahankeräysoikeus tukee vuonna 2015 toteutetun ammattikorkeakoulu-uudistuksen tavoitetta korkeakoulujen rahoituspohjan laajentamisesta.

Ammattikorkeakoulut eivät nykyisin täytä rahankeräyslain mukaisia edellytyksiä keräyslupan saamiseen. Ammattikorkeakouluissa otetaan käyttöön lukuvuosimaksupakko 1.8.2017 alkaen

Valiokunnan mietintö HaVM 1/2017 vp

uusille EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Ammattikorkeakouluilla on saadun selvityksen mukaan oltava apurahajärjestelmä mainittuun maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden tukemiseksi. Rahankeräysoikeus on tarpeen säätää ammattikorkeakouluille myös tästä syystä.

Sivistysvaliokunta on lausunnossaan (SiVL 1/2017 vp) pitänyt yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhdenvertaisen kohtelun vuoksi perusteltuna, että myös ammattikorkeakouluilla on mahdollisuus käynnistää rahankeräyksiä perustehtäviensä ja toimintaedellytyksiensä tukemiseksi. Hallintovaliokunta yhtyy tähän näkemykseen.

Ammattikorkeakoulut eivät voi nykyisen lainsäädännön mukaan toimeenpanna vastinrahakeräyksiä toimintansa pääomittamiseksi, kuten yliopistot ja Kansallisgalleria. Vastinrahakeräyksissä valtion sijoitus kuhunkin ammattikorkeakouluun on riippuvainen niiden itse rahankeräysvaroin keräämästä pääomasta. Rahankeräysoikeuden säätäminen ammattikorkeakouluille mahdollistaa ammattikorkeakoulujen pääomittamisen myös vastinrahakeräyksin.

Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että korkeakoululainsäädännöllä on varmistettu, että korkeakouluille osoitetut julkiset tai yksityiset varat eivät voi ohjautua ulos korkeakouluista. Ammattikorkeakoulut toimivat osakeyhtiömuodossa, mutta ammattikorkeakoululain (932/2014) 5 §:n mukaan ammattikorkeakouluosakeyhtiön tarkoituksena ei saa olla voiton tavoittelu eikä se saa jakaa osakkeenomistajalle osinkoa taikka tuottaa muuta taloudellista etua osakkeenomistajalle tai muulle toimintaan osallistuvalla.

Rahankeräyslain kokonaisuudistus

Hyväksyessään vastauksen rahankeräyslain muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen (EV 69/2014 vp — HE 6/2014 vp) eduskunta edellytti, että rahankeräyslainsäädännön muutostarpeita koskevaa selvitystyötä kiirehditään ja että selvitystyössä arvioidaan eri vaihtoehtoja rahankeräystoiminnan järjestämiseksi, mukaan lukien mahdollisuudet ilmoitusperusteisen järjestelmän käyttöönottoon, ja tarkastellaan lain uudistamista myös joukkorahoituksen kehittämis- ja sääntelytarpeiden näkökulmasta. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös rahankeräysten tehokkaaseen valvontaan ja siihen, miten rahankeräysten luotettavuus ja kohdentuminen lailliseen toimintaan varmistetaan.

Mainitussa eduskunnan lausumassa viitataan vuonna 2014 käynnistyneeseen rahankeräyslain kokonaisuudistukseen. Sisäministeriö on käynnistänyt elokuussa 2016 rahankeräyslain uudistamiseksi uuden esiselvityshankkeen, jonka yhteydessä julkisyhteisöjen asema rahankeräysten toimeenpanijoina arvioidaan nykyistä lainsäädäntöä laajemmin. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan rahankeräyslain kokonaisuudistus tulee voimaan aikaisintaan vuonna 2018.

Hallintovaliokunta tähdentää, että käynnissä olevassa rahankeräyslain uudistustyössä on tärkeää päästä pysyviin ratkaisuihin Kansallisgallerian, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuudessa toimeenpanna rahankeräyksiä varojen hankkimiseksi pääomittamista varten. Myös sivistysvaliokunta on pitänyt asiaa tärkeänä ja kiinnittänyt huomiota lisäksi Kansallisgallerian yliopistoja ja korkeakouluja vähäisempiin mahdollisuuksiin edistää yksityisen rahoituksen saamista lahjoitusvähennysoikeuden puuttumisen vuoksi. Vuoden 2016 alussa tuli voimaan tulovero-

Valiokunnan mietintö HaVM 1/2017 vp

lain (1535/1992) muutos, jonka mukaan luonnollinen henkilö tai kuolinpesä saa vähentää puhtaasta ansiotulostaan yliopistolle tai korkeakoululle tekemänsä rahalahjoituksen (850—500 000 euroa). Lainmuutoksen tarkoituksena on ollut luoda kannustin yksityisen rahoituksen saamiseen yliopistoille ja korkeakouluille. Hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan rahankeräykseen liittyvän lahjoitusvähennysoikeuden laajentaminen myös Kansallisgallerian rahankeräyksiin tukee Kansallisgallerian keräystavoitteiden onnistumista.

Hallintovaliokunta katsoo, että ratkaisuvaihtoehtoja näihin kysymyksiin on mahdollista tarkastella samassa yhteydessä, kun rahankeräyslain uudistamista edellä todetun mukaisesti muutoinkin selvitetään.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 264/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 24.2.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Antti Häkkänen kok
jäsen Mika Kari sd
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo